

چالش‌های مدیریت شهری از منظر پژوهش‌های جهانی

محمدرضا پورجعفر

(استاد دانشکده هنر و معماری، گروه شهرسازی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران)

الهام قاسمی^۱

(دانشجوی دکتری شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، گروه شهرسازی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران)

چکیده

شهرها با مشکلات متعددی از جمله مشکلات زیست‌محیطی مانند آلودگی محیط زیست؛ زیرساخت‌های فرسوده و مشکلات اجتماعی (فقر، جنایت و خشونت) روبرو هستند که نتیجه تراکم و ازدیاد جمعیت شهری است. از این رو چالش اصلی مدیران شهری این است که شهرها را برای شهروندان قابل زندگی و برای سرمایه‌گذاران از لحاظ اقتصادی جذاب کنند. از این رو ایجاد تعادل بین توسعه اجتماعی و اقتصادی به‌منظور جذب سرمایه‌گذاران، ایجاد نیروی کار مناسب و شغل و ارتقا کیفیت زندگی (زیرساخت‌ها، مسکن، خدمات و غیره) در رأس امور قرار می‌گیرد. از طرف دیگر در ارتباط با ابعاد معنوی و اخلاقی در شهر، نظریه اخلاق جهانی مطرح شده است. هرچند مفهوم اخلاق جهانی به‌طور عام مطرح است اما در پژوهش‌های شهری بیشتر به نقش معنویت و اخلاق در معماری، طراحی شهری و محیط‌های ساخته شده، پرداخته شده است و نقش این مفهوم در مدیریت شهری مغفول مانده است. هدف این پژوهش یافتن چالش‌های مدیریت شهری در جهان است. روش پژوهش از نظر هدف کاربردی است. روش تجزیه تحلیل در این پژوهش کیفی با رویکرد توصیفی-تحلیلی است و از روش مروری ساده استفاده شده است. در این راستا در ابتدا ادبیات تحقیق در راستای استخراج تعاریف و ابعاد مدیریت شهری و چالش‌های آن، با روش تحلیل محتوای کیفی قیاسی بررسی شده و از طریق روش کدگذاری باز، محوری و موضوعی تقلیل یافته و دسته‌بندی شده است. این دسته‌ها شامل تعاریف مدیریت شهری، ابعاد، رویکردها و چالش‌های آن است. در این باب ۱۲ مقاله Q1 انگلیسی، ۱۶ کتاب انگلیسی از انتشارات معتبر، ۵ کتاب فارسی، یک مقاله و دو طرح پژوهشی ایرانی مطالعه شده و پس از انجام تحلیل و استخراج چالش‌های مربوط به مدیریت شهری تحت عنوان یک جدول در نهایت ارائه گردیده است که نشان می‌دهد از اصلی‌ترین چالش مدیریت شهری مشکلات ناشی از افزایش جمعیت و شهرنشینی، عدم وجود حکمروایی و عدم به‌کارگیری مشارکت اجتماعی در فرآیند مدیریت شهری است و در پژوهش‌ها به ابعاد اخلاق جهانی و بستر آن در کیفیت مدیریت شهری و حکمروایی کمتر توجه شده است.

واژه‌های کلیدی: مدیریت شهری، چالش‌های مدیریت شهری، حکمروایی شهری، اخلاق جهانی

^۱ ایمیل نویسنده مسئول: Ghasemielham@modares.ac.ir

بیان مسئله

افزایش شهر نشینی و ازدیاد جمعیت شهرها را با مشکلات جدی و مدیریت شهری را با چالش‌هایی اساسی روبرو کرده است (Freire, 2001). به همین دلیل بانک جهانی و سازمان ملل متحد هر ساله پژوهش‌هایی در این رابطه انجام داده و نتایج مربوط به هر کشور و سطح حاکمیت در حل مشکلات را ارائه می‌کنند (UNDP/UNCHS/WB)^۱. مسائل و مشکلاتی مانند اسکان غیررسمی، گسترش بخش غیررسمی شهر، خدمات شهری نامناسب و کمبود بهداشت، ضعف توان نهادی شهرها، تهدید جامعه محلی به علت قوی‌تر شدن سرمایه‌گذاران نسبت به شهروندان در روند تصمیم‌گیری، عدم توجه به رویکردهای مشارکتی در فرآیندهای تصمیم‌گیری ((Rakodi, 2001. جافتادگی و تفرق بخش‌های مختلف اداره شهر، کمبود انگیزه و ابتکار در ایجاد تحولات اساسی در شهر، مقاومت در برابر دگرگونی و روابط نامناسب میان حکومت و مدیریت‌های محلی و شهری، از جمله این چالش‌ها هستند. هرگونه تحول اساسی در شهر و کاهش مسائل موضوعی آن منوط به اصلاحات اساسی در رویکردها و نظام‌های برنامه‌ریزی و مدیریت شهری است (برک‌پور و اسدی، ۱۳۸۷: ۳۶) از این رو وظیفه اصلی مدیران شهری این است که شهرها را برای شهروندان قابل زندگی و برای سرمایه‌گذاران از لحاظ اقتصادی جذاب کنند. از طرف دیگر در ارتباط با ابعاد معنوی و اخلاقی در شهر، نظریه اخلاق جهانی مطرح شده است. هرچند مفهوم اخلاق جهانی به‌طور عام مطرح است اما در پژوهش‌های شهری بیشتر به نقش معنویت و اخلاق در معماری، طراحی شهری و محیط‌های ساخته شده پرداخته شده است و نقش این مفهوم در مدیریت شهری مغفول مانده است. بیشتر نظام‌های غربی و آمریکایی از سیستم اخلاق نتیجه محور یا مسئولیت محور برخوردارند و نتایج و محصولات حاصل از هر فرآیند، انجام مسئولیت‌ها و وظایف ارگان‌ها، مردم و غیره مورد توجه جدی قرار می‌گیرد؛ اما شهر اسلامی و تفکر اسلامی بر مبنای اخلاق فضیلت محور است. در نگاه اسلام منبع فضائل و ارزش‌ها قرآن و کلام وحی و اولیای خدا و توجه به تربیت انسان برای رسیدن به کمال است تا به فراخور آن بقیه ابعاد نیز به کمال برسند. از این رو به تمام ابعاد هستی اعم از انسان، طبیعت و جانوران و عالم معنا توجه می‌شود؛ اما در قرآن کریم و روایات اسلامی از مفهومی با عنوان «قسط» یاد شده است که به این معناست که هر فرد آنچه را لازمه کمال و حظ وجودی‌اش است در شهر دریافت کند (قرآن کریم/سوره جن: ۱۴). در صورتی که در شهرها بسترهای مطلوب رشد و شکوفایی استعدادهای شهروندان، تعلیم (افزایش سطح شعور و آگاهی جامعه)، چارچوب‌ها و انضباط مدیریتی، مشارکت اجتماعی، عدالت، ادای حقوق شهروندان، رفاه اجتماعی، تکنولوژی و صنعت روز، از بین رفتن محرومیت اجتماعی، برابری، امنیت، از بین رفتن ظلم، تعاملات اجتماعی به وجود آید، آن شهر برخوردار از قسط خواهد شد (قاسمی، ۱۳۹۲). مهم‌ترین تفاوت مفهوم قسط با دیگر نظریات مدیریت شهری ارائه شده در جهان، توجه آن به ایجاد یک زمینه اخلاقی و معنوی تحت عنوان ایمان و تقواست (قرآن کریم/سوره مائده: ۸ - سوره انعام: ۱۵۲ و ۱۵۳) که در آن شرایطی مهیا می‌گردد تا شهروندان قسط خود از شهر را دریافت کنند. در نظریات جهانی، نظریات حکمروایی به معنای ارتباط متقابل مدیران شهری و مردم ارائه شده است اما زمینه‌های اخلاقی و معنوی را مطرح نمی‌کند.

روش تحقیق

روش پژوهش از نظر هدف کاربردی است. روش تجزیه تحلیل در این پژوهش کیفی با رویکرد توصیفی-تحلیلی است و از روش مروری ساده استفاده شده است. در این راستا در ابتدا ادبیات تحقیق در راستای استخراج تعاریف و ابعاد مدیریت شهری و

¹ UNDP: Unite Nations Development Program
UNCHS: The United Nations Centre for Human Settlements
WB: World Bank

چالش‌های آن، با روش تحلیل محتوای کیفی قیاسی بررسی شده و از طریق روش کدگذاری باز، محوری و موضوعی تقلیل یافته و دسته‌بندی شده است. این دسته‌ها شامل تعاریف مدیریت شهری، ابعاد، رویکردها و چالش‌های آن است. در این روش جمع‌بندی اطلاعات منابع مختلف و خلاصه کردن آن‌ها به صورت عینی صورت می‌پذیرد و نظرات شخصی تأثیر خاصی در این فرآیند ندارد به طوری که نتایج پژوهش‌های مختلف که راجع به موضوع مدیریت شهری و چالش آن بوده است بررسی شده و در نهایت به صورت جدولی برگرفته از کدها و تم‌های به دست آمده ارائه شده است و بر اساس مطالعات چالش‌هایی که در پژوهش‌های بیشتری تبیین شده، به عنوان چالش‌های اصلی مدیریت شهری مطرح شده است.

چارچوب نظری

مدیریت شهری

تعریف مدیریت شهری به سان دیگر پدیده‌ها بسیار سخت و مشکل است. بر اساس پژوهش‌های متعدد صورت گرفته مفهوم مدیریت شهری فراتر از یک رشته است و تعریف آن مشکل و ابهاماتی را ایجاد می‌کند. همان‌گونه که استرن (۱۹۹۳) اشاره می‌کند، واژه مدیریت شهری در اغلب پژوهش‌ها به کار گرفته می‌شود بی آن که تعریف دقیقی از آن ارائه گردد (Stren, 1993).

مدیریت شهری یکی از ابعاد مدیریت علمی است؛ یعنی فرآیندی که در سطح شهرهای کوچک و بزرگ فعالیت می‌کند. در مدیریت شهری موفق مدیر باید با تأکید بر منابع درآمدی پایدار شهری از عهده هزینه‌ها برآید و با کارا کردن سازمان و کاستن از بار هزینه‌ای ضمن اداره سازمان، خواست عمومی را نیز تأمین نماید. مدیریت شهری سازمانی فراگیر و در برگیرنده اجزای رسمی و غیررسمی مؤثر و کارآمدی است که در ابعاد مختلف اجتماعی اقتصادی و کالبدی حیات شهر تأثیر دارند و یا ماهیت چند عملکردی در حوزه سیاست‌گذاری برنامه‌ریزی و اجرا بر آن هستند تا به اداره، هدایت، کنترل و توسعه همه جانبه و پایدار شهر بپردازند و افزایش کیفیت زندگی شهروندان و رفاه شهروندی را محقق گرداند (رضویان و همکاران، ۱۳۹۱ و Bačlija, 2010) با توجه به تنوع ذاتی در سنت‌های ملی و فرهنگ‌های عمومی، تعاریف متعددی از حاکمیت و مدیریت شهری وجود دارد، اما تنها سه نوع اصلی حکومت را می‌توان به عنوان نمونه ارائه داد (Nzongola-Ntalaja, 2003):

اول: حکومت سیاسی یا حکومتی که اقتدار دولت یا بخش دولتی است، مربوط به روندی است که جامعه آن را سازماندهی و خود را اداره می‌کند. بخش عمومی می‌تواند به عنوان "فعالیت‌هایی که با وجوه عمومی صورت می‌گیرد، در داخل و یا خارج از دولت اصلی تعریف شود و اینکه آیا این وجوه نماینده یک انتقال مستقیم است یا به صورت ضمانت ضمنی ارائه می‌شود" تعریف می‌شود (منینگ و کران، ۲۰۰۶).

دوم: حکومت اقتصادی که اقتدار آن بخش خصوصی است، مربوط به سیاست‌ها، فرآیندها یا سازوکارهای سازمانی است که برای تهیه و توزیع خدمات و کالاها ضروری است.

سوم: حکومت اجتماعی که اقتدار آن جامعه مدنی است، از جمله شهروندان و سازمان‌های غیرانتفاعی، به یک نظام ارزش‌ها و اعتقادات مربوط می‌شود که برای رفتارهای اجتماعی ضروری است و برای تصمیم‌گیری‌های عمومی لازم است (UN¹, 2007).

¹ UN: United Nation

بنابراین، حکومت در ارتباط با چگونگی تعامل حکومت و سازمان‌های اجتماعی و ارتباط آن با شهروندان (Amos, Graham, Plumptre 2003) و توانایی برای خدمت به شهروندان و دیگر بازیگران شهری است. آنچه اهمیت دارد شیوه‌ای است که در آن وظایف عمومی انجام و منابع عمومی مدیریت می‌شوند (EC¹ 2003).

وظایف مدیریت شهری

در ارتباط با وظایف مدیریت شهری، مطالعه‌ای توسط Kenneth Davey با سفارش UNDP/UNCHS/World Bank با عنوان Urban Management Program انجام شده است. در این پژوهش نقش و وظایف مدیریت شهری این‌گونه تبیین شده است:

جدول شماره (۱): وظایف و نقش مدیریت شهری

ابزار و سیاست‌ها	وظایف و نقش مدیریت شهری
طرح‌ها، برنامه‌ها، اقدامات، سیاست‌های بخش عمومی (مجری: مدیریت شهری)	هم‌خوان کردن میزان رشد جمعیت با امکان دسترسی به زیرساخت‌های اصلی، مسکن و پناهگاه‌ها و شغل
ارتقا ساختارها، فرآیند و منابع مؤسسات مدیریت شهری	مدیریت اثربخش در رشد شهر (مفهوم کیفی توسعه)
سیاست‌های تمرکززدایی با ایجاد دولت حداقل، جذب سرمایه عمومی از طریق تدوین سیاست‌ها و پروژه‌ها در ارتقا فرآیندهای برنامه‌ریزی عملیاتی آژانس‌های شهری	پایداری سیاسی، انسجام اجتماعی، شکوفایی اقتصادی
توجه به عوامل زمینه‌ای شهرها در راستای اثربخشی مدیریت شهری اشتیاق و مهارت تصمیم‌سازان در ایجاد عوامل ذکر شده	اثربخشی و بهره‌وری
ارزیابی ساختار آژانس‌های مدیریت شهری، تقسیم وظایف بین آن‌ها و منابع و کارمندان، اهمیت سازمان‌های درونی و فرایندهای مدیریتی و ارتباط آن‌ها با حکومت مرکزی، تعامل با مؤسسات بخش خصوصی و عمومی	

(منبع: نگارنده براساس Davey, 1993)

سیر اندیشه‌های مدیریت شهری و چالش‌های آن

از قرن بیستم نظریه‌های مختلفی در ارتباط با مدیریت شهری مطرح شده است که هر کدام متناسب با زمان و شرایط اهداف خاصی را دنبال کرده است. هر کدام از این نظریات بر اساس مشکلات و چالش‌های پیش رو تبدیل به نظریه دیگری در دوران بعد از خود شده است. جدول زیر سیر تحول نظریات مدیریت شهری و چالش‌های آن را ارائه می‌کند.

¹ EC: European Commission

جدول شماره (۲): سیر اندیشه‌های مدیریت شهری و چالش‌های آن

نظریه	زمان	اهداف	چالش‌ها
منطقه گرایی سنتی	اوایل قرن بیستم	کارایی	مدیریت متعدد محلی و در نتیجه هدر دادن سرمایه‌ها
		صرفه جویی	
		اثر بخشی	
اصلاح طلبی (مدل کلان‌شهری)	بعد از جنگ جهانی دوم (اوج آن در ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰)	هدایت الگوهای سکونتگاهی و خوشه‌های صنعتی به صورت یک موزاییک پیوسته	تعدد نهادهای دولتی محلی و ساختارهای تفکیک شده و تهیه طرح‌های متعدد و ناهماهنگ
		موزاییک پیوسته در تمامی مقیاس‌های شهری، حومه‌ای، منطقه‌ای	ناکارایی ارائه خدمات به علت عدم هماهنگی بین نهادهای موجود (تقسیم نابرابر خدمات عمومی محلی)
		رقابت	نابرابری‌های مالی شهرداری‌ها
انتخاب عمومی	اواخر دهه ۱۹۵۰	رقابت	عدم وجود نوآوری در دولت‌های کلان‌شهری
		نوآوری	افزایش هزینه‌های تولید در دولت‌های کلان‌شهری
			عدم استقلال دولت‌های محلی
نو منطقه-گرایی (الگوی حکمروایی کلان‌شهری)	از ۱۹۹۰	همکاری و مشارکت	مناسب نبودن ساختار تفکیک نهادی
		توجه به توسعه اقتصادی در اقتصاد جهانی	زبان‌های حاصل از جهانی شدن
		چاره اندیشی از مسائل درون منطقه‌ای با مشارکت تمام کنشگران	عدم مشارکت تمام کنشگران

(نگارنده بر اساس رضویان و همکاران ۱۳۹۱)

چالش‌های مدیریت شهری

پژوهش‌های متعددی بر ابعاد مختلف شهر انجام گرفته است؛ با این حال تنها تعداد کمی از آن‌ها بر موضوع مدیریت شهری تمرکز کرده و آن را بر عملکرد شهر تأثیرگذار می‌دانند. آنچه اهمیت دارد این است که چگونه دولت شهر باید به مدیریت شهر اصلاح شود و این اصلاحات را به ایجاد نتایج مثبت اقتصادی برای شهر تبدیل کند (Bačlija, 2010).

شهرها با مشکلات متعددی روبرو هستند که مدیریت شهری را با چالش روبرو می‌کند؛ مشکلات زیست محیطی از جمله آلودگی محیط زیست؛ زیرساخت‌های فرسوده؛ مشکلات اجتماعی (فقر، جنایت و خشونت) (شورای پژوهشی ملی ۱۹۹۹؛ بوسینوو ۱۹۹۴). این مشکلات نتیجه تراکم و ازدیاد جمعیت شهری است. تحقیقات نشان می‌دهد که اندازه مطلوب شهر برای دولت محلی برای موفقیت خدمات عمومی از ۲۵۰۰۰ تا ۷۰۰۰۰ شهروند است (Mouritzen, Hirsch, 1968; Dahl, 1967; Richardson, 1993). اما از آنجایی که اکثر شهرها بسیار پرجمعیت‌تر از حد معمول هستند، کیفیت خدمات عمومی بسیار کم است. در نتیجه اندازه و ناهمگونی یک شهر مانع برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری منسجم می‌شود و حل مشکلات را سخت‌تر می‌کند (Yates, 1977) (برگرفته از Un, 2007). از این رو چالش اصلی مدیران شهری این است که شهرها را برای شهروندان قابل زندگی و برای

سرمایه‌گذاران جذاب کنند. از این رو ایجاد تعادل بین توسعه اجتماعی و اقتصادی به منظور جذب سرمایه‌گذاران، ایجاد نیروی کار مناسب و شغل و ارتقا کیفیت زندگی (زیرساخت‌ها، مسکن، خدمات و غیره) در رأس امور آنان قرار می‌گیرد.

بر اساس نظرسنجی بانک جهانی از ۱۵۱ شهرداری، مهم‌ترین مشکلات شهرها به ترتیب اهمیت به این شرح اعلام شده است: بیکاری، دفع نامناسب مواد زائد جامد، فقر، مسکن نامناسب، جمع‌آوری نامناسب مواد زائد جامد، کمبود امکانات آب و بهداشت، حمل‌ونقل عمومی نامناسب، ترافیک سنگین، ضعف خدمات بهداشتی درمانی، مشارکت اندک جامعه مدنی، خدمات آموزشی نامناسب، آلودگی هوا، خشونت، جرم و بزهکاری، تبعیض (زن، فقر، نژاد) (UNCHS, 1997).

چالش‌های فوق را در چند دسته کلی می‌توان طبقه‌بندی کرد. بر اساس این تحقیق، مسائل اقتصادی نظیر بیکاری و فقر شهری از مهم‌ترین مشکلات شهرها محسوب می‌شوند. مواردی مانند دفع نامناسب مواد زائد جامد، جمع‌آوری نامناسب مواد زائد جامد، کمبود امکانات آب و بهداشت، ضعف خدمات بهداشتی، درمانی و آلودگی هوا از جمله مشکلات بهداشتی و زیست محیطی شهرها به شمار می‌آیند. حمل‌ونقل و دسترسی، بخش دیگری از مشکلات شهرها را تشکیل می‌دهند و سرانجام می‌توان به مشکلات اجتماعی مانند مشارکت اندک جامعه مدنی، خشونت، جرم و بزهکاری، ایمنی و تبعیض اشاره کرد.

از دهه ۱۹۸۰ نظام‌های مدیریت محلی با تغییرات عمده‌ای در اروپا و اخیراً در کشورهای در حال توسعه برای اتخاذ رویکردهای نو روبرو بوده‌اند که مدیریت شهری را با چالش مواجه کرده است.

- روابط در حال تغییر بین دولت و اجتماعات محلی، به‌ویژه در قالب تمرکززدایی و تغییر و تعدیل فرایندهای تصمیم‌گیری و روابط مالی.
- ظهور اشکال جدید حکمروایی محلی و پیدایش شراکت برای مدیریت که منتهی به بازتعریف حائل و جبهه بین مردم، بخش عمومی و بخش خصوصی است.
- متعاقب نشست ریو، تعهد به توسعه پایدار به‌عنوان یک چشم‌انداز کل‌نگر و فرابخشی از توسعه که مستلزم منسجم ساختن اقدامات و فعالیت‌های مدیریت و بسط شناخت و پیش‌بینی است.
- افزایش مخالفت‌ها در برابر پروژه‌هایی که اثرات سوء بر محیط زیست دارند، به دلایل سیاسی و اقتصادی و همچنین به دلیل آزادسازی و تنوع رسانه‌ای (Repetti and Desthieux, 2005:197).

یکی از برآیندهای چالش‌های فوق پیچیده‌تر شدن مدیریت و ضرورت ایجاد ارتباطات گسترده‌تر برای انجام موفق آن است. این نوع پیچیدگی شهری برای دهه‌های متوالی در کشورهای در حال توسعه موضوع بحث و مجادله بوده‌اند و در حال حاضر به‌عنوان یک چالش عمده طرح گردیده‌اند.

در این رابطه رویکرد حکمروایی خوب شهری به‌عنوان اثربخش‌ترین و کم‌هزینه‌ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریت است که با همکاری سه رکن دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی ایجاد می‌شود و نقش مشارکت اجتماعی را پررنگ می‌نماید و دارای چهار رکن اصلی پاسخگویی، شفافیت، مشارکت، اثربخشی و کارایی است.

جدول شماره (۳): ارکان اصلی حکمروایی شهری و تعاریف آن‌ها

تعریف	ابعاد کلیدی حکمروایی شهری
میزان شرکت شهروندان در انتخاب دولت خود و همچنین آزادی بیان، آزادی اجتماعات و رسانه‌های آزاد. تصمیم‌سازان در حکومت، بخش خصوصی و سازمان‌های جامعه مدنی علاوه بر ذی‌نفعان نهادی، در برابر عموم، پاسخگو هستند. این پاسخگویی بسته به سازمان و اینکه تصمیم نسبت به سازمان، داخلی است یا خارجی، متفاوت می‌باشد.	پاسخگویی ^۱
فرآیندها، نهادها و اطلاعات مستقیماً در دسترس کسانی است که تحت تاثیر آن قرار می‌گیرند و اطلاعات کافی برای درک و نظارت بر آن‌ها مهیا می‌شود.	شفافیت ^۲
تمامی زنان و مردان باید نظری در تصمیم‌سازی داشته باشند، خواه مستقیم و خواه غیرمستقیم و خواه از طریق نهادهای واسطه مشروع و قانونی که منافعشان را نمایندگی می‌کنند.	مشارکت ^۳
کیفیت خدمات عمومی، کیفیت خدمات مدنی و میزان استقلال آن از فشار سیاسی، کیفیت سیاست-گذاری و اجرای و اعتبار تعهد دولت به چنین سیاست‌هایی فرآیندها و نهادها در حالی که بهترین استفاده را از منابع دارند، نتایجی را مهیا می‌کنند که پاسخگوی نیازهاست.	اثربخشی و کارایی ^۴

(منبع: UN, 2007)

اعلامیه نهایی گروه هشت در سال ۲۰۰۱، نظام‌های حکمروایی شفاف، مردم‌سالار و پاسخگو که مبتنی بر حقوق بشر و حاکمیت قانون باشد را لازمه توسعه پایدار و ارتقا سطح مدیریت شهری می‌داند (خیرخواهان و میدری، ۱۳۸۳)؛ چنین حجم وسیعی از شهرنشینی و پیچیدگی‌های زندگی شهری، نیازمند اداره خردمندانانه شهرهاست. این در حالی است که برنامه‌ریزی بر این مبناست که تفکر سیستمی، توانایی پی‌بینی و حل مقولاتی که دولت در آن‌ها مورد نیاز است را دارد؛ اما صحت این فرض مورد تردید واقع شد، زیرا پیامدهای برنامه‌ریزی، بحث برانگیز بود و نتوانسته بود مشکل ناپایداری مدیریت شهری را برطرف کند. به همین دلیل مباحث مربوط به حکمروایی ارائه شد. حکمروایی خوب علاوه بر اینکه از بحث در مورد پیچیدگی‌های حکومت کردن سخن می‌گوید، نشانگر دغدغه راهبردی ویژه بانک جهانی می‌باشد که در اثر مشاهده شکست گسترده سیاست‌های قبلی این نهاد، حاصل شده است (مالکی پور ۱۳۸۸). امروزه شهرها به علت عدم برخورداری از ابعاد حکمروایی با چالش جدی روبرو هستند.

بورژا و کاستلز دسته بندی دیگری از چالش‌های فراروی مدیریت شهری ارائه می‌دهند. ایجاد بنیه اقتصادی برای شهر، ایجاد زیرساخت‌های شهری، بهبود کیفیت زندگی، تضمین یکپارچگی اجتماعی و تأمین و تضمین حکمروایی. کیفیت مدیریت شهر نه تنها به چگونگی پرداختن به این چالش‌ها بستگی دارد، بلکه با یکپارچگی آن‌ها برای ایجاد انسجام در توسعه شهری نیز ارتباط دارد (Repetti and Desthieux, 2005: 197).

در پژوهش‌های دیگر جهانی شدن را به‌عنوان عامل اساسی چالش‌های مدیریت شهری در قرن بیستم و آینده می‌دانند. در دو دهه گذشته قرن بیستم تغییرات اساسی در شیوه زندگی کنونی و آینده به وجود آمده است. تغییر ساختار در مقیاس جهانی،

¹ Accountability
² Transparency
³ Participation
⁴ Efficiency

همراه با امواج نوآوری‌های تکنولوژیکی، دنیای را بیشتر وابسته ساخته است؛ و فرآیندهای جهانی‌سازی انواع متنوع در هر گوشه‌ای از جهان نفوذ کرده‌اند. این تغییرات، فرصتی برای مدیریت خلاق را فراهم کرده‌اند اما مشکلاتی اساسی برای مدیریت شهری و ساختارهای شهری در برخورد با اثرات منفی جهانی شدن به وجود آورده است (Freire, 2001). حکومت‌ها دیگر تنها نهاد تأثیرگذار بر زندگی و عقاید مردم نیستند و اقتصاد، فرهنگ و دولت پیوسته در حال تحول‌یابی، شکل‌یابی مجدد و تجدید سازمان هستند و همین مسئله مدیریت شهری را با چالش‌های متعددی روبرو ساخته است (شورت و کیم، ۱۳۸۴: ۴-۷).

مدیریت شهری و ابعاد اخلاقی

در ارتباط با ابعاد معنوی و اخلاقی نظریه اخلاق جهانی مطرح شده است. هرچند مفهوم اخلاق جهانی به‌طور عام مطرح است اما در پژوهش‌های شهری بیشتر به نقش معنویت و اخلاق در معماری، طراحی شهری و محیط‌های ساخته شده پرداخته شده است (Ray, 2005)؛ (Owen, 2009)؛ (Fox, 2000)؛ (Harries, 2000) و نقش این مفهوم در مدیریت شهری مغفول مانده است (قاسمی ۱۳۹۲).

سه مدل اخلاق جهانی وجود دارد:

۱. اخلاق نتیجه محور^۱: در این نوع نگاه توجه به محصول و نتیجه یک کار است و تعریف آن از نتیجه محوری، ایجاد بیشترین منفعت برای تعداد بیشتری از افراد است که در بیشتر جوامع اروپایی این افراد را فقط جامعه خود می‌دانند نه همه افراد دنیا. در این نگاه حتی طبیعت و جانوران به‌عنوان دیگر ابعاد و موجودات هستی نیز به فراموشی سپرده شده‌اند. «کاستن هریس» در ارتباط با اخلاق و محیط ساخته شده به «عملکرد اخلاقی معماری» به معنای توانایی معماری برای بیان یک ذهن یا روح مشترک و برای کمک به انسان برای فهم و تبیین جایگاهش در جهان جدید، می‌پردازد و رویکردهای نتیجه محور را مورد انتقاد قرار می‌دهد (Harries, 2000: 270).

۲. اخلاق مسئولیت محور^۲: این نوع اخلاق را از کانت می‌شناسند. از نظر او عملی اخلاقی است که ریشه در حس مسئولیت‌پذیری انسان دارد و امری اخلاقی است که بین عمل و مسئولیت‌های ما هماهنگی ایجاد کند. لاتام بهره‌گیری از اخلاق در محیط ساخته شده را شفافیت کار متخصصان، مسئولیت‌پذیری و چه از طریق یک پروژه یا مدیر ساخت و ساز یا یک پیمانکار ساخت و ساز - در طول پیشرفت کار - طراحی هوشمندانه و با کیفیت بصورت کار تیمی، مشارکت مناسب افراد تیم با فرد سفارش دهنده می‌داند (Latham, 2005). از نظر وی معمار و یا شهرساز مطیع مدیران سیاسی و لابی‌کنندگان نیست بلکه نسبت به دانش و مهارت خود مسئول است.

واویک فاکس هم در کتاب اخلاق و محیط ساخته شده هویت محلی، توانمندسازی جوامع و ساکنان محلی، اقتصاد اخلاق یا اخلاق اقتصادی و اخلاق حرفه‌ای را از ابعاد کلیدی در بحث‌های اخلاقی می‌داند و علاوه بر اهمیت بخشی به هویت، عدالت و تخصص و حرفه‌مندی به ابعاد اخلاقی مؤثر بر محیط زیست نیز می‌پردازد (Latham, 2005: 270).

۳. اخلاق فضیلت محور^۳: نسبت به نگاه مسئولیت محور، پایدارتر است. از دیدگاه این نوع اخلاق، بهتر است روی شخصیت افراد کار شود تا به‌کل جامعه تسری یابد. در این نگاه فضیلت‌ها مورد توجه هستند و اهمیت این است که منبع فضائل و ارزش‌ها را از کجا بدانیم.

¹ Utility ethics

² Duty ethics

³ Virtue ethics

بیشتر نظام‌های غربی و آمریکایی از سیستم اخلاق نتیجه محور یا مسئولیت محور برخوردارند و نتایج و محصولات حاصل از هر فرآیند، انجام مسئولیت‌ها و وظایف ارگان‌ها، مردم و غیره مورد توجه جدی قرار می‌گیرد؛ اما شهر اسلامی و تفکر اسلامی بر مبنای اخلاق فضیلت محور است. در نگاه اسلام منبع فضائل و ارزش‌ها قرآن و کلام وحی و اولیای خدا و توجه به تربیت انسان برای رسیدن به کمال است تا به فراخور آن بقیه ابعاد نیز به کمال برسند. از این رو به تمام ابعاد هستی اعم از انسان، طبیعت و جانوران و عالم معنا توجه می‌شود.

از دیدگاه قرآن مدیریت شهری نیز به‌گونه‌ای تعریف می‌شود که بستر معنوی و اخلاقی خاصی را برای آن در نظر می‌گیرد. از نگاه قرآن یکی از ابعاد ساختار اجتماعی و مدیریتی شهر «قسط» است. خداوند متعال در آیات بی‌شماری از قرآن کریم ابعاد قسط را معرفی و مورد تأکید قرار می‌دهد.

پژوهشی در باب معناشناسی «قسط» و تعیین ابعاد و مؤلفه‌های معنایی قسط در پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد به‌عنوان «بازنمود مفهوم قرآنی قسط در فضای شهری» در سال ۱۳۹۲ انجام گرفته است که سیزده مؤلفه قسط برگرفته از مطالعات معناشناسی^۱ از قرآن عبارت‌اند از بسترهای مطلوب رشد و شکوفایی استعدادهای شهروندان، تعلیم (افزایش سطح شعور و آگاهی جامعه)، چارچوب‌ها و انضباط مدیریتی، مشارکت اجتماعی، عدالت، ادای حقوق شهروندان، رفاه اجتماعی، تکنولوژی و صنعت روز، محرومیت اجتماعی، برابری، امنیت، از بین رفتن ظلم و تعاملات اجتماعی (قاسمی، ۱۳۹۲). مدیر شهری در بستر اخلاقی و معنوی ایمان و تقوا، می‌تواند این سیزده مؤلفه را در شهر ایجاد کند و شهر و شهروندان را برخوردار از قسط نماید. در نظریات جهانی همان‌گونه که قبلاً بیان شد نظریات حکمروایی به معنای ارتباط متقابل مدیران شهری و مردم ارائه شده است اما زمینه‌های اخلاقی و معنوی را مطرح نمی‌کند.

یافته‌های تحقیق

دسته بندی چالش‌های مدیریت شهری

در این جا به تبعیت از آنچه در حوزه برنامه‌ریزی شهری از دهه ۱۹۶۰ به بعد مرسوم بوده است، یعنی تعریف و تفکیک تئوری برنامه‌ریزی و تئوری در برنامه‌ریزی و انتقال نقطه تأکید از فرآورده و محصول به فرآیند و رویه، چالش‌های پیش‌روی مدیریت شهری از نظر تأکید و ارتباط آن‌ها با محتوا و موضوع مدیریت شهری و نیز از حیث فرایند و رویه تصمیم‌گیری و اجرا به دو دسته چالش‌های محتوایی و رویه‌ای قابل دسته‌بندی است. به نظر فالودی، تمایز میان نظریه‌های محتوایی و رویه‌ای فقط در بحث‌های نظری خلاصه نمی‌شود بلکه منعکس‌کننده دو نوع از مسائل کاملاً متفاوتی است که برنامه‌ریزان و مدیران شهری با آن‌ها روبه‌رو می‌شوند.

چالش‌های محتوایی: مسائل و مشکلاتی مانند اسکان غیررسمی، گسترش بخش غیررسمی شهر، خدمات شهری نامناسب و کمبود بهداشت را که در فصل اول از آن‌ها با عنوان چالش‌های شهرنشینی شتابان یاد شد، می‌توان در زمره مسائل موضوعی و محتوایی شهر دسته‌بندی کرد. همچنین غالب مسائل و مشکلاتی را که از دیدگاه شهرداری‌ها طبقه‌بندی شده است در این دسته قرار می‌گیرند.

چالش‌های رویه‌ای: این دسته از مسائل که به نظام برنامه‌ریزی و اداره شهر مربوط می‌شوند اگرچه مسائلی ناملموس و پنهان هستند اما مهم‌تر و بنیادی‌تر از مسائل محتوایی و آشکار شهر به شمار می‌آیند، زیرا آن‌ها به وجود آورنده یا تشدیدکننده مسائل

^۱ Semantic

محتوایی هستند. ضعف توان نهادی شهرها، جدا افتادگی و تفرق بخش‌های مختلف اداره شهر، کمبود انگیزه و ابتکار در ایجاد تحولات اساسی در شهر، مقاومت در برابر دگرگونی و روابط نامناسب میان حکومت و مدیریت‌های محلی و شهری، از جمله این چالش‌ها هستند. هرگونه تحول اساسی در شهر و کاهش مسائل موضوعی آن منوط به اصلاحات اساسی در رویکردها و نظام‌های برنامه‌ریزی و مدیریت شهری است (برک‌پور و اسدی، ۱۳۸۷: ۳۶). با توجه به آنچه تبیین شد چالش‌های مدیریت شهری بر اساس منابع مطالعه شده به شرح جدول ۴ است:

جدول شماره (۴): چالش‌های مدیریت شهری

منبع	توضیحات	چالش‌های اصلی
Borja and Castells in (Repetti and Desthieux,2005,197)؛ (Sharma ؛ 1989) Clarke, 1991؛ (Rakodi, 1991)؛ (Stren,1993)؛ (McGill ، 1995)؛ (Werna ،1995)؛ (Van Dijk2006)؛ (Mattingly,1994) (برک پور و اسدی، ۱۳۸۷)؛ (برک پور، ۱۳۸۸)	واکنش کارآمد در برابر مشکلات و مسائل شهرها با رویکردی فعال و نه منفعل چالش اصلی مدیریت شهری، عدم توجه به مدیریت شهری به‌عنوان ابزار اصلی برای رفع مشکلات شهری	عدم تعریف صحیح نقش مدیریت شهری
(Stren, 1993)؛ (Mattingly,1994)؛ (Werna ،1995)؛ (Bačlija,2010)	عدم امکان تعریف مفهوم مدیریت شهری استفاده شدن واژه مدیریت شهری بدون توجه به معنای آن	ابهام در تعاریف مدیریت شهری
(Davey, 1993)؛ (Rakodi,2001)؛ Borja and Castells in (Repetti and Desthieux,2005,197)؛ (Bačlija,2010) (مالکی پور، ۱۳۸۸)؛ (میدری، ۱۳۸۳)؛ (نوبری و رحیمی، ۱۳۸۹)؛ (برک پور، ۱۳۸۸)	عدم مدیریت اثربخش در رشد شهر (مفهوم کیفی توسعه)، عدم اثربخشی و بهره‌وری به علت عدم مشروعیت	عدم اثربخشی
(Bačlija,2010)؛ Borja and Castells in (Repetti and Desthieux,2005,197)؛ (Hambleton 2002) (برک پور و اسدی، ۱۳۸۷)؛ (نوبری و رحیمی، ۱۳۸۹) (مالکی پور، ۱۳۸۸)؛ (میدری، ۱۳۸۳)؛ (برک پور، ۱۳۸۸)	تقابل فرضیات کهنه و دیدگاه‌های نو در سیاست گذاری شهری (انگیزه‌های فاقد بهره‌وری و مقاومت در برابر نوآوری)، نیاز به افزایش بهره‌وری از دولت به علت تحولات نئولیبرالیستی	عدم بهره‌وری
(Parker, 2004)؛ Borja and Castells in (Repetti and Desthieux, 2005:197)؛ (Bačlija, 2010) (مالکی پور، ۱۳۸۸)؛ (میدری، ۱۳۸۳)؛ (برک پور، ۱۳۸۸)؛ (برک پور و اسدی، ۱۳۸۷)	کاهش شفافیت و پیش بینی در فرایند تصمیم گیری	عدم شفافیت

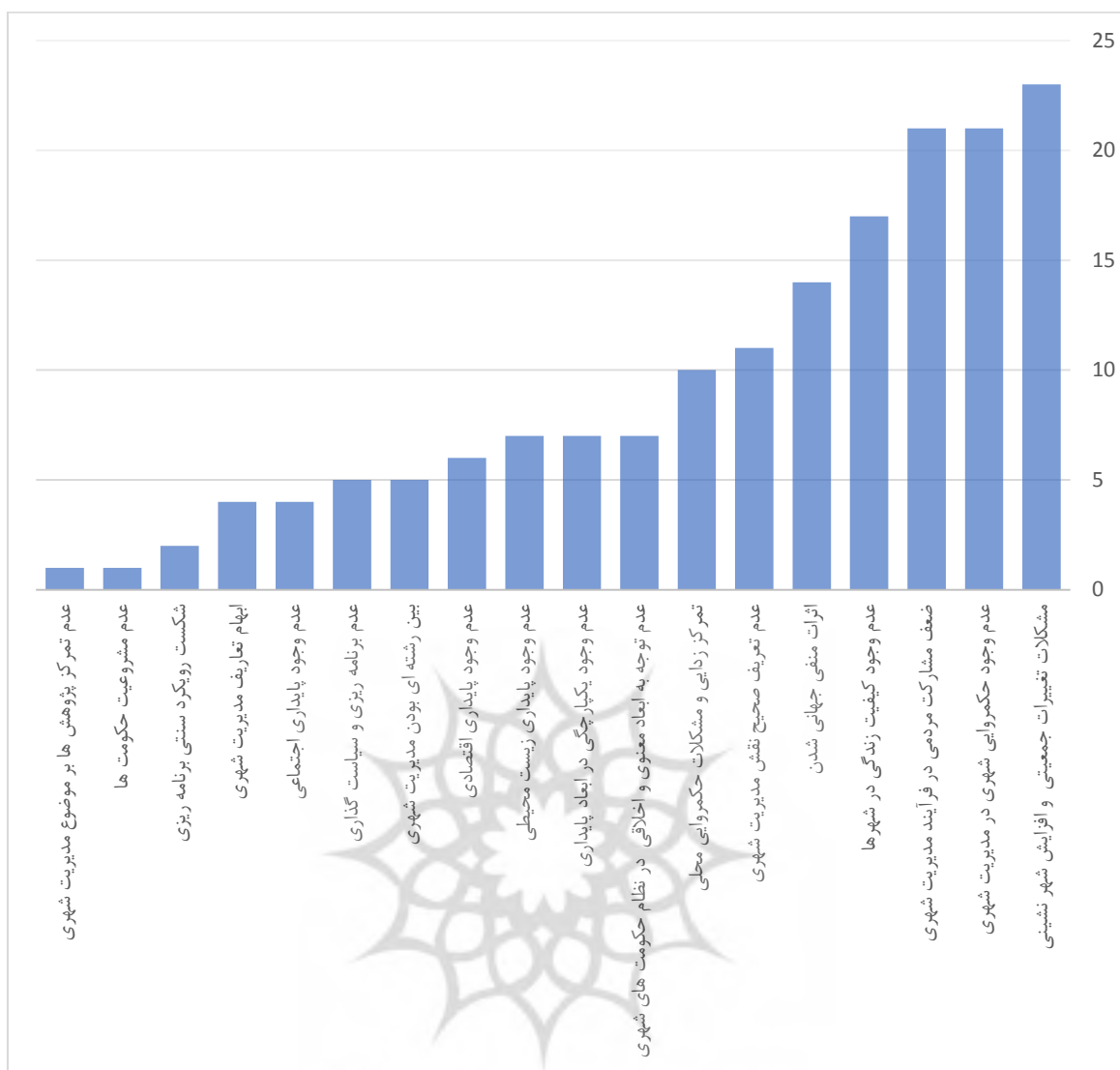
منبع	توضیحات	چالش‌های اصلی	
(Freire,2001); (Parker 2004); (Korten 1995); (Brinkerhoff,2011); (Kotus, and Sowada, 2017); (Majamaa, 2008) (Farazamand in Bevir 2007); (Hambleton 2004); (Rakodi,2001) (Hambleton 2002); (Harvey 1989); (Bramezza 1996؛ Van Dijk 2006); (Steinich 2000)؛ (Bäck 2003: 1-2)؛ (Goldfrank 2002)؛ (Van Dijk 2006) (Hambleton 2002); (Mouritzen 1989)؛ (Prud'homme 1996)؛ (Bačlija,2010); (نوبری و رحیمی، ۱۳۸۹)	تهدید جامعه محلی به علت قوی‌تر شدن سرمایه گذاران نسبت به شهروندان در روند تصمیم‌گیری. عدم توجه به رویکردهای مشارکتی در فرآیندهای تصمیم‌گیری ضعف مشارکت مردم و بازیگران شهری در تهیه طرح یا تنظیم مقررات و استانداردها از بین رفتن رابطه بین شهروندان و دولت‌های شهری ناهمگونی جمعیت: نیاز بیشتری به بازخورد از کاربران/ شهروندان تمرکززدایی و مشارکت کاربران برای اطمینان از خدمات عمومی با کیفیت بالا	ضعف مشارکت مردمی در فرآیند مدیریت شهری	
(Davey, 1993؛ (Rakodi,2001)؛ Borja and Castells in (Repetti and Desthieux,2005,197) (UNHSP,2004,25-29)- (Van Dijk 2006)؛ (Bačlija,2010) (برک پور و اسدی، ۱۳۸۷: ۴۳)	عدم وجود نگاه منسجم و یکپارچه به ابعاد اقتصادی و اجتماعی و زیست محیطی در شهر	عدم وجود یکپارچگی در ابعاد پایداری	
(Mumatz و Wegelin 2001)؛ (Davey, 1993؛ (Rakodi,2001)؛ Borja and Castells in (Repetti and Desthieux,2005,197)؛ (Bramezza 1996)؛ (Bačlija,2010)	افزایش هزینه‌ها و کاهش درآمدهای پایدار عدم کسب درآمد از توسعه‌های جدید برگرفته از مالیات یا ارائه خدمات عدم توانایی برای ایجاد بنیه اقتصادی برای شهر	عدم وجود پایداری اقتصادی	
(Rakodi,2001)؛ Borja and Castells in (eRpetti and Desthieux,2005,197)؛ (Bačlija,2010) (برک پور و اسدی، ۱۳۸۷: ۴۳)	افزایش نابرابری‌های اجتماعی، دسترسی محدود اقشار فقیر شهری به تأسیسات زیربنایی شهر، افزایش انحرافات اجتماعی، کاهش ایمنی و امنیت شهرها	عدم وجود پایداری اجتماعی	عدم وجود پایداری
(Berry 1979)؛ Borja and Castells in (eRpetti and Desthieux,2005,197)؛ UNHSP,2004,25-29 (Hardoy و Satterthwaite 1992) (Mumatz و Wegelin 2001)؛ (Bačlija,2010) (برک پور و اسدی، ۱۳۸۷: ۴۵)	عدم کارایی در استفاده از منابع طبیعی، وجود آلودگی‌های محیطی	عدم وجود پایداری زیست محیطی	
(Freire,2001) (Leautier 2006)؛ (Hill 2005)؛ (Richardson 1993)؛ (Dahl 1967)؛ (Hirsch 1968) ؛ (Mouritzen 1989)؛ (Davey, 1993؛ Borja and Castells in (eRpetti and	افزایش شهرنشینی (مهاجرت، تراکم جمعیت بالا)، ناهمگونی جمعیت، افزایش تقاضا برای زیرساخت‌های شهری و خدمات، عدم هم‌خوانی رشد جمعیت با امکان دسترسی به زیرساخت‌های اصلی	مشکلات تغییرات جمعیتی و افزایش شهرنشینی	

منبع	توضیحات	چالش‌های اصلی
Desthieux,2005,197)؛ (Assche 2004)؛ (Steinich 2000)؛ (Bäck 2003: 1-2)؛ (Goldfrank 2002)؛ (Van Dijk 2006)؛ (Hambleton 2002)؛ (Davidson and Nientied 1991)؛ (McGill 1998)؛ (Daeman and Schaap 2000)؛ (UNHSP,2004,25-29)؛ (Yates 1977)؛ (Bačlija,2010)؛ (برک پور و اسدی ۱۳۸۷)؛ (نوبری و رحیمی، ۱۳۸۹)	عدم برنامه‌ریزی منسجم به علت ناهمگونی شهرها	
(World Bank 2000)؛ (Davidson and Nientied 1991)؛ (McGill 1998؛ Daeman and Schaap 2000)؛ UNHSP,2004,25-29؛ Sharma ، 1989)؛ (Clarke, 1991)؛ Borja and Castells in (eRpetti and Desthieux,2005,197)؛ (Rakodi, 1991) Stren,1993؛ (McGill ، 1995)؛ (Werna ،1995)؛ (Van Dijk, 2006)؛ (Bramezza 1996)؛ (Bačlija,2010)؛ (برک پور و اسدی ۱۳۸۷)؛ (نوبری و رحیمی، ۱۳۸۹)	عدم وجود کیفیت زندگی مطابق با نیازهای گسترده جمعیت شهری و عدم توانایی حکومت‌های ملی و مدیریت‌های شهری، کمبود مسکن و گسترش آلونک‌نشینی و اسکان غیررسمی، گسترش بخش غیررسمی در اقتصاد شهر، ناپایداری و عدم توازن چشمگیر در زندگی ساکنان شهری، عدم توجه به هدف اصلی مدیریت شهری: شهرهای قابل زندگی برای مردم	عدم وجود کیفیت زندگی در شهرها
(Sassen 1994)؛ (Van Dijk, 2006)؛ (Bramezza 1996)؛ (Bačlija,2010)؛ (Van Ashe 1994)؛ (Stren 1993)؛ (Mumatz و Wegelin 2001)؛ (Borja and Castells 1997؛ Leitner and Sheppard 1998)؛ (Bačlija,2010)؛ (UNHSP,2004,25-29)؛ (Freire,2001)؛ (برک پور و اسدی ۱۳۸۷)؛ (شورت و کیم ۱۳۸۴)	تشدید شدن رقابت بین شهرها برای جذب سرمایه‌گذاران (شرکت‌های جهانی) لزوم مشارکت (سهامداران و سهامداران) در برنامه‌ریزی شهری (ایجاد محیطی جذاب برای شهروندان و شرکت‌ها)، عدم وجود زیرساخت‌های لازم برای جذب سرمایه‌گذاران، به وجود آمدن شهرهای چند فرهنگی	اثرات منفی جهانی شدن
(Ray,2005)؛ (Owen,2009)؛ (Fox,2000)؛ (Harries,2000)؛ (PF Buller, JJ Kohls, KS Anderson, 1991)؛ (ندیمی ۱۳۸۶)؛ (قاسمی ۱۳۹۲)	تعریف اخلاق جهانی از بعد نتیجه محوری و مسئولیت محوری، عدم توجه به ابعاد ارزشی و فضیلت‌ها	عدم توجه به ابعاد معنوی و اخلاقی در نظام حکومت‌های شهری
(Bačlija, 2010)	عدم تمرکز کافی پژوهش‌ها بر موضوع مدیریت شهری	عدم تمرکز پژوهش‌ها
Rex (1967; 1968)؛ Pahl (1970; 1975; 1979)؛ (Williams 1976;	فراتر شدن مفهوم مدیریت شهری از یک رشته جافتادگی بخش‌ها، رشته‌ها و شهرها	بین رشته‌ای بودن مدیریت شهری

منبع	توضیحات	چالش‌های اصلی
Stren (1996)؛ (Rakodi,2001)؛ (1978)		
(Rakodi,2001)؛ (Bačlija,2010) (UNHSP,2004,25-290)؛ (Rakodi,2001) (Hambleton 2002)؛ (Mumatz و Wegelin 2001) (برک پور و اسدی ۱۳۸۷)	نبود نقشه‌های کاداستر و طرح‌های برنامه‌ریزی شده تثبیت چارچوب زمانی طولانی‌تر برای تصمیم‌گیری در نظر گرفتن افق‌های کوتاه مدت در نظام سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی نقش خودکار مدیر شهری (برای برنامه‌ریزی استراتژیک بلند مدت توسعه شهر)	عدم برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مناسب
Borja and Castells in (eRpetti andDesthieux,2005,197)؛ (Steinich 2000)؛ (Goldfrank 2002)؛ (Van Dijk 2006)؛ (Bäck 2003: 1-2)؛ (Mouritzen, 1989)؛ (Prud'homme 1996) (ECOTEC 2007)؛ (Hambleton, 2002)؛ (نوبری و رحیمی، ۱۳۸۹)	اعطای وظایف و صلاحیت‌ها به سطح محلی؛ اهمیت بیشتر و مسئولیت دولت‌های محلی استقلال بیشتر دولت‌های شهری	تمرکززدایی و مشکلات دولت‌های محلی
(Rakodi,2010)؛ Borja and Castells in (eRpetti andDesthieux,2005,197)	عدم کارآمدی برنامه‌ریزی سنتی مبتنی بر کاربری اراضی شکست گسترده مقررات: عدم پیروی توسعه از قوانین و مقررات و طرح‌های برنامه‌ریزی شده	شکست رویکرد سنتی برنامه‌ریزی
(Rakodi,2001)	عدم اعتقاد به توانایی سیستم سیاسی-اداری برای عمل بی- طرفانه (اجرای قانون بدون در نظر گرفتن عدالت)، عدم فهم درست مردم از مفید بودن از بین رفتن برخی آزادی‌های فردی به نفع منافع عمومی (از لحاظ امنیت، کیفیت محیط زیست و ارزش املاک)، عدم وجود سیستم نظارتی بر مدیران شهری و در نتیجه عدم تمایل آن‌ها به جلب حمایت عمومی، فرارهای مالیاتی	عدم مشروعیت حکومت‌ها (عدم پذیرش اجتماعی)

بر اساس مطالعه منابع مشتمل بر ۱۲ مقاله Q1 انگلیسی، ۱۶ کتاب انگلیسی از انتشارات معتبر، ۵ کتاب فارسی، یک مقاله و دو طرح پژوهشی ایرانی؛ اصلی‌ترین چالش پیش روی مدیریت شهری، مشکلات ناشی از تغییرات جمعیتی و افزایش شهرنشینی است که باعث کاهش کیفیت زندگی در شهرها شده است. نتیجه مطالعه در نمودار ۱ آمده است.

نمودار شماره (۱): چالش‌های مدیریت شهری از منظر پژوهش‌های جهانی

نتیجه‌گیری

مدیریت شهری مشتمل بر مجموعه تصمیمات و فرآیندهاست که منجر به اقدامات عملی و مؤثری برای جامعه شهری می‌شود، این اقدامات بر پایه مکانیسم‌های پیچیده، فرآیندها، روابط و نهادهایی قرار دارد که از طریق آن شهروندان و گروه‌ها منافع خود را بیان، حقوق و تعهدات خود را اعمال و اختلافات خود را مطرح می‌کنند. در دوره معاصر، در عرصه مدیریت شهری با گذر از نظریه بخشی (کالبدی) و برنامه‌ریزی جامع سنتی، اهمیت نظریه‌های مربوط به مشارکت بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است؛ بنابراین، حکومت نه تنها در مورد چگونگی تعامل حکومت و سازمان‌های اجتماعی و ارتباط آن با شهروندان، بلکه در مورد توانایی دولت برای خدمت به شهروندان و دیگر بازیگران است تا وظایف عمومی انجام و منابع عمومی مدیریت شوند و قدرت‌های نظارتی عمومی بر این جریان نظارت کنند. بر اساس مطالعه منابع مشتمل بر ۱۲ مقاله Q1 انگلیسی، ۱۶ کتاب انگلیسی از انتشارات معتبر، ۵ کتاب فارسی، یک مقاله و دو طرح پژوهشی ایرانی؛ اصلی‌ترین چالش پیش‌روی مدیریت شهری، مشکلات ناشی از تغییرات جمعیتی و افزایش شهرنشینی است که باعث کاهش کیفیت زندگی در شهرها شده است. هم‌چنین عدم وجود

ارکان حکمروایی شهری و عدم مشارکت اجتماعی در فرآیند مدیریت شهری از دیگر چالش‌های مهم مدیریت شهری است. عدم وجود کیفیت زندگی در شهرها، اثرات منفی جهانی شدن، عدم تعریف صحیح از نقش مدیریت شهری، تمرکززدایی و مشکلات حکومت‌های محلی نیز از دیگر چالش‌های پیش‌روی مدیریت شهری می‌باشد. با توجه به نظریات جدید در حوزه شهرسازی و مدیریت شهری، توجه به ابعاد مردمی و مقبولیت اجتماعی حکومت‌های محلی در راستای ایجاد کیفیت زندگی در شهرها می‌تواند از اهداف اصلی مدیران شهری در ایجاد سیاست‌ها و برنامه‌های آینده باشد.

منابع و مأخذ

- برک‌پور، ناصر. (۱۳۸۸). مدیریت و حکمروایی شهری. انتشارات دانشگاه هنر. چاپ اول.
- برک‌پور، ناصر و اسدی، ایرج. (۱۳۸۷). نظریه‌های مدیریت و حکمروایی شهری. طرح پژوهشی. دانشگاه هنر تهران.
- رضویان، محمدتقی و فرانک سعیدی و منا صالحی. (۱۳۹۲). مدیریت شهری در جهان. انتشارات دانشگاه امام رضا.
- شورت، رنای، جان و یونگ هیون کیم. (۱۳۸۴). ترجمه پانته آ لطفی. جهانی شدن و شهر. انتشارات پردازش و برنامه ریزی شهری.
- قاسمی، الهام. (۱۳۹۲). بازنمود مفهوم قرآنی قسط در فضای شهری (نمونه موردی: محله درب امام اصفهان). پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه هنر اصفهان.
- قاسمی، الهام، قلعه‌نویی، محمود و مطیع، مهدی و محمد مسعود. (۱۳۹۳). تحقق مفهوم قرآنی قسط در فضای شهری. مجله علمی پژوهشی پژوهش‌های معماری اسلامی. دانشگاه علم و صنعت ایران.
- مالکی پور، احسان. (۱۳۸۸). تحلیل همبستگی حکمرانی خوب و برنامه ریزی توسعه پایدار شهری (نمونه اصفهان). پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری و منطقه‌ای. دانشکده معماری و شهرسازی. دانشگاه شهید بهشتی.
- میدری، الف. (۱۳۸۳). تغییر در سیاست‌های بانک جهانی و پیدایش نظریه حکمروایی خوب. تهران: دفتر بررسی‌های اقتصادی مجلس شورای اسلامی.
- ندیمی، هادی. (۱۳۸۶). کلک دوست، ده مقاله در هنر و معماری. اصفهان: سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان.
- نوبری، نازک و رحیمی، محمد. (۱۳۸۹). حکمرانی خوب شهری یک ضرورت تجدید ناپذیر. مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران.
- Andrews Matt, 2008, The Good Governance Agenda: Beyond Indicators without Theory, Oxford Development Studies journal, Volume 36, Issue 4, Pages 379-407.
- Bačlija Irena, 2010, Urban Management, Lecture summary, Faculty for social sciences, University of Ljubljana, The analysis and views expressed in this matrix are those of the author, and do not necessarily reflect those of IUCN.
- Brinkerhoff Derick W And Brinkerhoff Jennifer M. 2011, Public- Private Partnership: Perspectives On Purpose, Publicance, And Good Governance, public administration and development, Public Admin. Dev. Volume 31, 2-14 (2011), Published online in Wiley Online Library.
- Campese Jessica, Oviedo Gonzalo and Surkin Jordi, 2012, Summary of Governance Assessment Tools and Indicators, Prepared.
- Davey Kenneth J, 1993, Elements of Urban Management, Published for the Urban Management Programme by The World Bank, Washigton, D.C. The Interational Bank fbr Reconstruction and Development/BEWO RANIC, Washington, D.C, US.A.
- Fox, Warwick. 2000. ETHICS AND THE BUILT ENVIRONMENT. London and New York: Routledge.

- Freire, Mila. 2001. The Challenges of Urban Government, chapter 1 of the book: The Challenge of Urban Government (Policies and Practices) Edited by Mila Freire and Richard Stren. World Bank Institute WBI DEVELOPMENT STUDIES.
- Graham J. Amos B. Plumptre T. 2003. Principles for good governance in the 21st century, Policy brief No. 15, Institute on Governance.
- Healy, P and others. 1995. Challenges for Urban Management. in Managing Cities, John Wiley and Sons, New York.
- J Dyson, M Cobb, D Forman . 1997. The meaning of spirituality: a literature review. Journal of advanced nursing- Wiley Online Library
- Kotus Jacek, and Sowada Tomasz, 2017, Behavioural model of collaborative urban management: extending the concept of Arnstein's ladder, Cities 65, 78-86.
- Majamaa Wisa, 2008, The 4th P - PEOPLE - In Urban Development Based On Public-Private- People Partnership, Helsinki University of Technology.
- Mattingly, M. 1994. Meaning of urban management. Cities 1994 11 (3) 201-20s.
- McGill, Ron. Urban Management Checklist. UNCDF, 2 UN Plaza, DC2-26, New York, NY 10017, USA
- Nasr, Seyyed Hossein. 1987. Islamic Art and Spirituality. STATE UNIVERSITY OF NEW YORK PRESS.
- Nicholas ray. 2005. Architecture and its ethical dilemmas. London and New York: Routledge.
- Nzongola-Ntalaja G. 2003, "Gouvernance et developpement, Conférence préparée à l'intention d'un groupe de politiciens haïtiens en visite d'études en Norvège à l'invitation du gouvernement norvégien et de l'Institut d'Etudes Internationales Appliquées, Oslo.
- Perjo Liisa, Christian Fredricsson and Sandra Oliviera Costa, 2016, public private people partnership in urban planning, Baltic urban lab and european union.
- PF Buller, JJ Kohls, KS Anderson. 1991. The challenge of global ethics. Journal of Business Ethics, - Springer.
- Rakodi, Carole. 2001. Forget planning, put politics first? Priorities for urban management in developing countries. Department of City and Regional Planning, Cardiff University, Glamorgan Building, King Edward VII Avenue, Cardiff DF10 3WA, JAG 1 Volume 3 - Issue 3.
- Repetti, Alexandre and Gilles Desthieux. 2006. A Relational Indicator set Model for Urban Land-Use Planning and Management: Methodological Approach and Application in Two Case Studies, Landscape and Urban Planning, No. 77, 196-215, Elsevier.
- Stead Dominic, 2015, What does the quality of governance imply for urban prosperity? Habitat International journal, 45 (64-69). Elsevier Ltd.

- Stren. R.1993. Urban Management in Development Assistance, Cities, Vol.10,No.2.
- UNDP.2000.Characteristics of Good governance. The Urban Governance initiative TUGi.
- UN-HABITAT. 2003. Urban Management Program (UMP). What is the Urban Management Programme.
- United Nations, 2007, Department of Economic and Social Affairs, Public Governance Indicators: A Literature Review,New York.
- Van Dijk,MP . 2006. Managing cities in developing countries. Edward Elgar Publishing.
- Werna,Edmundo. 1995. The management of urban development, or the development of urban management? Problems and premises of an elusive concept. Research Associate, University of Sao Paulo, and Visiting Research Fellow, South Bank University, London.

- فهرست علائم اختصاری

- **UN:** United Nations
- **EC:** European Commission
- **EU:** European Union
- **GG:** Good Governance
- **UN HABITAT:** United Nations Human Settlements Program
- **UNDP:** Unite Nations Development Program
- **WB:** World Bank

پروششگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی